

Förordning om internationella makars förmögenhetsförhållanden

Justitiedepartementet

2011-05-06

Dokumentbeteckning

KOM(2011) 126

Förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden

SEC(2011) 327

Commission staff working document accompanying document to the proposal for a Council Regulation on jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes and the proposal for a Council Regulation on jurisdiction, applicable law and the enforcement of decisions regarding the property consequences of registered partnerships – Impact Assessment

SEK(2011) 328

Arbetsdokument från kommissionens avdelningar Följedokument till förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden och förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap – Sammanfattning av konsekvensanalysen

Sammanfattning

Förslaget innehåller internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden, dvs. i praktiken främst frågor om bodelning i samband med laglig separation eller dödsfall. Regleringen omfattar även den löpande förvaltningen av makars egendom, så som t.ex. bodelning under bestående äktenskap och upprättande av äktenskapsförord. Det är fråga om bestämmelser om vilken domstol som ska vara behörig att handlägga mål om makars förmögenhetsförhållanden och vilket lands lag som ska tillämpas.

Vidare innehåller förslaget bestämmelser, som bygger på den reglering som finns i Bryssel I-förordningen¹, om erkännande och verkställighet av domar.

Den ökade rörligheten inom EU medför att allt fler personer ingår äktenskap med en person som är medborgare i en annan medlemsstat. Den innebär också att människor i ökad utsträckning bosätter sig i en medlemsstat där de inte är medborgare och till följd av detta förvärvar egendom i mer än en medlemsstat. I dag finns det inte något EU-instrument med internationellt privaträttsliga regler om makars förmögenhetsförhållanden. Medlemsstaterna tillämpar såväl olika materiella regler som olika regler i fråga om bl.a. vilken lag som ska tillämpas och vilken domstol som är behörig. Olikheterna leder till att internationella par ställs inför praktiska och juridiska svårigheter när egendomen ska delas upp, särskilt till följd av separation eller dödsfall. Det finns alltså ett reellt praktiskt behov av EU-regler på området. Regeringen välkomnar därför förslaget, som syftar till att skapa en klar och tydlig EU-rättslig ram samt öka förutsebarheten för enskilda.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Den ökade rörligheten inom EU medför en ökning av antalet äktenskap mellan personer som är medborgare i olika medlemsstater. Den innebär också att människor i ökad utsträckning bosätter sig i en medlemsstat där de inte är medborgare och till följd av detta förvärvar egendom i mer än en medlemsstat. Par som tillhör denna kategori ställs inför praktiska och juridiska svårigheter både i samband med den dagliga förvaltningen av sin gemensamma egendom och när egendomen ska delas upp till följd av t.ex. separation eller dödsfall. Problemen hänger ofta samman med de stora skillnaderna mellan medlemsstaternas bestämmelser, såväl materiella som internationellt privaträttsliga, i fråga om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av äktenskap.

Ett EU-instrument om makars förmögenhetsförhållanden har efterfrågats under lång tid och fanns med som en prioriterad fråga redan i handlingsplanen från Wien från 1998². Vid sitt möte i Tammerfors 1999 uttryckte Europeiska rådet stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden som en viktig hörnsten i det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga området samt uppmanade rådet och kommissionen att anta ett åtgärdsprogram för att genomföra den principen.

År 2000 antog rådet ett förslag till åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område. I

¹ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 16.1.2001, s.1, Celex 32001R0044).

² EGT C 19, 23.1.1999, s.1.

programmet identifierades såväl åtgärder som rör harmonisering av lagvalsregler som åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar. Enligt programmet bör det utarbetas ett eller flera instrument om ömsesidigt erkännande av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga konsekvenser av separation mellan par som inte är gifta³.

Vid sitt möte i Bryssel 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program, det s.k. Haagprogrammet. I programmet uppmanade rådet kommissionen att lägga fram en grönbok om makars förmögenhetsförhållanden. Dessutom betonades vikten av att senast 2011 anta en rättsakt på området⁴.

Mot den bakgrunden lade kommissionen i juli 2006 fram en grönbok om lagval, domsrätt och erkännande i frågor om makars förmögenhetsförhållanden⁵. Kommissionen inrättade en expertgrupp för att ta fram underlag till förslaget. Expertgruppen höll möten under åren 2008–2010. Vidare anordnade kommissionen ett möte för nationella experter i mars 2010.

I Stockholmsprogrammet från december 2009, som fastställer prioriteringar med avseende på rättvisa, frihet och säkerhet för åren 2010–2014, angavs att det ömsesidiga erkännandet bör kunna utsträckas till makars förmögenhetsförhållanden och effekten av en separation på sådana förmögenhetsförhållanden.

I ”Rapport om EU-medborgarskapet 2010 – Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter”, som antogs i oktober 2010, tillkännagav kommissionen sina planer på att anta ett förslag till rättsakt som gör det möjligt att undanröja hindren mot den fria rörligheten för personer, särskilt de problem som par stöter på i samband med förvaltningen eller fördelningen av gemensam egendom.

Den 16 mars 2011 lade kommissionen fram sitt förslag till förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden. Samma dag lade kommissionen även fram sitt förslag till förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap⁶.

1.2 Förslagets innehåll

Syftet med förslaget är att skapa en klar och tydlig EU-rättslig ram, som bl.a. gör det möjligt att fastställa behörig domstol och tillämplig lag i mål om makars förmögenhetsförhållanden. Olika förfaranden med anknytning till varandra ska som huvudregel kunna genomföras vid domstolar i en och

³ EGT C 12, 15.1.2001, s.1.

⁴ EUT C 53, 3.3.2005, s.1.

⁵ KOM(2006) 400.

⁶ KOM(2011) 127.

samma medlemsstat. Syftet är också att underlätta rörligheten för domar och handlingar mellan medlemsstaterna.

Förslaget innehåller bestämmelser om domstols behörighet (kap. II), tillämplig lag (kap. III), erkännande och verkställighet av avgöranden (kap. IV) och rättsverkningar i förhållande till tredje man (kap. V). Därutöver finns bestämmelser om förordningens tillämpningsområde och definitioner i förslagets första kapitel. I det avslutande sjätte kapitlet finns allmänna bestämmelser och slutbestämmelser.

Enligt förslaget ska förordningen tillämpas på alla civilrättsliga aspekter av makars förmögenhetsförhållanden, från den dagliga förvaltningen av makars egendom till avvecklingen av makars förmögenhetsförhållanden, särskilt till följd av att paret separerat eller att en av makarna avlider. Från förordningens tillämpningsområde undantas bl.a. makars rättsliga handlingsförmåga, underhållsskyldighet och frågor om giltigheten och verkningarna av gåvor mellan makar. Frågor om efterlevande makes arvsrätt omfattas inte heller av tillämpningsområdet.

Förslagets utgångspunkt är att det inte ska innehålla några materiella bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden.

Beträffande de frågor som regleras i förslaget till förordning föreslås att förordningen, i förhållandet mellan medlemsstaterna, ska ha företräde framför internationella konventioner som medlemsstaterna är bundna av.

Domstols behörighet

Under förutsättning att makarna är överens kan behörigheten för den domstol som enligt bestämmelserna i Bryssel II-förordningen⁷ är behörig att pröva mål om äktenskapsskillnad, annullering av äktenskap eller hemskillnad omfatta även frågor om avvecklingen av makarnas förmögenhetsförhållanden.

Den domstol i en medlemsstat som har tagit upp ett ärende om arv efter en av makarna, i enlighet med förslaget till arvsförordning⁸, är också behörig att pröva frågor om makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till arvsärendet.

Det finns även behörighetsbestämmelser som ska tillämpas oberoende av eventuella skilsmäsoförfaranden eller arvsärenden, t.ex. när en förändring i makarnas förmögenhetsförhållanden under bestående äktenskap aktualiseras på makarnas initiativ. En förteckning med hierarkiskt ordnade anknytningskriterier gör det möjligt att fastställa vilken medlemsstats domstolar som är behöriga att handlägga mål om makars förmögenhetsförhållanden. Till de

⁷ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordningen (EG) nr 1347/2000.

⁸ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar och officiella handlingar i samband med arv och inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

föreslagna anknytningskriterierna hör bl.a. makarnas gemensamma hemvist, makarnas senaste gemensamma hemvist – förutsatt att en av makarna fortfarande har hemvist där – eller svarandens hemvist.

Vidare innehåller förslaget även en möjlighet för makar att avtala om att domstolarna i den medlemsstat vars lag de i enlighet med förordningens bestämmelser har valt som tillämplig lag på förmögenhetsförhållandena också ska vara behöriga att avgöra frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden.

Förslaget reglerar även när behörighet kan föreligga i övriga fall, s.k. subsidiär behörighet. Behörighetsfrågorna överlämnas således inte i någon del åt nationell rätt.

Tillämplig lag

Makars och blivande makars möjlighet att välja vilken lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden är begränsad. Makarna ska kunna välja lagen i det land där makarna eller de blivande makarna har gemensam hemvist, där en av makarna eller en av de blivande makarna har hemvist, eller där en av makarna eller en av de blivande makarna är medborgare vid den tidpunkt då valet gjordes.

Valet av tillämplig lag ska ske i den form som gäller för äktenskapsförord enligt den valda statens lag eller lagen i den stat där den berörda handlingen upprättas. Under alla förhållanden ska valet uttryckligen framgå av ett skriftligt och daterat avtal som undertecknats av båda makarna.

Om makarna inte utnyttjar sin valmöjlighet ska i första hand lagen i det land där makarna hade sin första gemensamma hemvist efter äktenskapets ingående tillämpas. Har de inte haft någon gemensam hemvist tillämpas i stället lagen i det land där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks. Är detta inte tillämpligt används i stället lagen i den stat till vilken makarna gemensamt har närmast anknytning med hänsyn till samtliga omständigheter, särskilt platsen för äktenskapets ingående.

Enligt förslaget ska makarna när som helst under äktenskapet kunna bestämma att deras förmögenhetsförhållanden ska regleras av en annan lag än den som dittills varit tillämplig. Makarna ska kunna välja lagen i det land där en av makarna hade hemvist vid den tidpunkt då valet gjordes, eller en av makarna var medborgare vid den tidpunkt då valet gjordes.

En ändring av tillämplig lag får endast verkan för framtiden, om inte makarna uttryckligen beslutar att den ska ha retroaktiv verkan. I förordningen anges att verkningarna av en förändring när det gäller vilken lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden begränsar sig till parterna. Förändringen påverkar alltså inte tredje mans rätt.

Förslagets lagvalsregler har universell karaktär, dvs. den lag som anvisas som tillämplig ska användas även om det är lagen i ett land utanför EU.

Vidare ger förslaget möjlighet att i vissa begränsade undantagssituationer tillämpa det egna landets lag i stället för den utländska lagen. Så kan vara fallet om det t.ex. finns tvingande nationella bestämmelser som syftar till att skydda familjens bostad.

Tillämpningen av en bestämmelse i den lag som pekas ut får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (ordre public).

Erkännande och verkställighet

Förslaget innehåller bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar och officiella handlingar, som bygger på Bryssel I-förordningen.

Rättsverkan i förhållande till tredje man

Förordningen ger en medlemsstat möjlighet att undantagsvis bestämma att en make i förhållande till en tredje man, när någon av dem är bosatt på medlemsstatens territorium, endast får åberopa den lag som enligt förordningen är tillämplig på makens förmögenhetsförhållanden, om gällande krav på kungörelse och registrering är uppfyllda. Även en medlemsstat på vars territorium en fastighet är belägen kan föreskriva motsvarande begränsningar i möjligheten att gentemot en tredje man åberopa den enligt förordningen tillämpliga lagen.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Allmänt om gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

När det gäller frågor om makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till en annan stat finns regler i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). LIMF innehåller i huvudsak bestämmelser om tillämplig lag och svensk domstols behörighet i fråga om makars förmögenhetsförhållanden. I lagen finns också bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden. LIMF bygger i huvudsak på hemvistprincipen, som innebär att en persons rättsförhållanden bedöms enligt lagen i det land där han eller hon har hemvist.

LIMF är inte tillämplig beträffande makar som både är och vid äktenskapets ingående var nordiska medborgare och då också tog hemvist i ett av de nordiska länderna. I fråga om dessa makar gäller i stället konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen). Även den nordiska äktenskapskonventionen innehåller regler om bl.a. domsrätt, lagval och erkännande och utgår från hemvistprincipen. Konventionens bestämmelser har införts i svensk rätt genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF).

Enligt förslaget ska förordningen ha företräde i förbindelserna mellan medlemsstaterna framför konventioner som avser samma frågor som regleras i förordningen. För det fall uttryckligt förbehåll inte görs, skulle det innebära att den nordiska äktenskapskonventionen förlorar sin betydelse i förhållande mellan Sverige och Finland.

Som tidigare nämnts finns det i dag inte några EU-regler i fråga om makars förmögenhetsförhållanden. Förslaget rymmer många frågor som närmare behöver granskas och relateras till nuvarande internationellt privaträttsliga regler på området. Det är därför för närvarande endast möjligt att i stora drag redogöra för vilken effekt förslaget bedöms få på gällande svenska regler.

Behörig domstol

Svensk domsrätt i frågor om makars förmögenhetsförhållanden är bara delvis reglerad i LIMF och NÄL. Regler om svensk domsrätt i utomnordiska fall finns i 2 § LIMF. Svensk domstol är behörig att ta upp en fråga om makars förmögenhetsförhållanden, om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige eller om svaranden har hemvist i Sverige. Svensk domsrätt föreligger också när kändanden har hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, liksom när frågan rör egendom i Sverige. Om svaranden har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan någon invändning om domstolens behörighet, finns också svensk domsrätt. Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet i frågor om bodelning med anledning av en makes död finns i 2 kap. 10 § lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo.

När det gäller nordiska fall gäller t.ex. att frågor om bodelning får prövas i samband med äktenskapsskillnad i Sverige mellan nordiska makar (8 § NÄF).

Förslaget till förordning får till följd att behörighet för svensk domstol inte kommer att finnas i samma situationer som i dag. Några behörighetsgrunder faller bort samtidigt som andra behörighetsgrunder tillkommer. En nyhet är att svensk domstol kommer att vara behörig när båda makarna är svenska medborgare eller om makarna i prorogationsavtal angett att svensk domstol ska vara behörig samtidigt som makarna avtalat att svensk lag ska tillämpas. En viktig skillnad är att förordningens bestämmelser gör den behörighet som följer av domsrätten i själva äktenskapsmålet beroende av makarnas avtal.

Tillämplig lag

När det gäller de utomnordiska reglerna har makar och blivande makar rätt att genom ett skriftligt avtal själva bestämma vilken stats lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden (3 § LIMF). En förutsättning är dock att avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks. Har tillämplig lag inte bestämts av makarna gäller lagen i det land där de tar hemvist när de gifter sig (4 § LIMF). Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där

minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Tvåårskravet bortfaller om båda makarna tidigare under äktenskapet haft hemvist i denna stat eller om de båda är medborgare där.

Också enligt de nordiska reglerna har makar eller blivande makar rätt att komma överens om att lagen i en viss stat ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Överenskommelsen om tillämplig lag måste avse lagen i en nordisk stat där någon av makarna hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller lagen i den nordiska stat där de båda senast samtidigt hade hemvist (3 § NÄF). För det fall makarna inte har avtalat om tillämplig lag gäller, precis som enligt LIMF, att lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig blir tillämplig. Vid senare hemvistbyte inom Norden gäller samma tvåårsregel som enligt 4 § LIMF.

Förslaget ger i princip samma möjligheter för makarna att välja tillämplig lag som de svenska utomnordiska reglerna. De nordiska bestämmelserna ger dock något fler valmöjligheter än förslaget eftersom makarna t.ex. kan välja lagen i det land där de båda senast hade hemvist. För det fall makarna inte har avtalat om tillämplig lag skiljer sig förslaget från den svenska ordningen eftersom ändring av den tillämpliga lagen inte sker automatiskt vid makarnas hemvistbyte.

I LIMF finns vissa bestämmelser som begränsar tillämpningen av den utländska lagen, t.ex. av sociala hänsyn. Med beaktande av skyddet för den svagare parten ska, om makarnas gemensamma bostad och bohag finns i Sverige, äktenskapsbalkens bestämmelser tillämpas när det gäller förfogandet över bostaden och bohaget, liksom rätten att vid bodelning överta sådan egendom (9 §).

Förslaget ger möjlighet att under vissa förutsättningar undvika tillämpningen av utländsk lag till förmån för tvingande regler i det egna landets lag, t.ex. när nationella bestämmelser syftar till att skydda familjens bostad. Därmed torde en lösning i linje med den i 9 § LIMF kunna behållas.

Erkännande och verkställighet

De utomnordiska bestämmelserna innebär att ett lagakraftvunnet utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden normalt ska gälla i Sverige, om det har meddelats antingen i en stat vars lag enligt svensk rätt var tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden eller i en stat där svaranden hade hemvist. Avgörandet måste vara meddelat av en domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare (13 § LIMF). Utländska avgöranden som erkänns i Sverige kan som huvudregel verkställas här under förutsättning att verkställbarheten först har prövats av Svea hovrätt (16 § LIMF).

Vissa nordiska boskillnads- och bodelningsdomar gäller i Sverige enligt 22 § NÄF och kan verkställas enligt lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Något exekvatur-

Förslaget ligger i linje med vad som gäller enligt LIMF, dvs. för att ett utländskt avgöranden ska kunna verkställas i Sverige krävs att det först har förklarats verkställbart. Utrymmet för svenskt erkännande av utländska avgöranden bedöms dock bli något större i och med förslaget. När det gäller de nordiska förhållandena innebär förslaget, i förhållandet mellan Finland och Sverige, att vissa boskillnads- och bodelningsdomar som i dag inte är föremål för exekvaturförfarande kommer att omfattas av ett sådant förfarande.

Rättsverkan i förhållande till tredje man

De svenska reglerna i utomnordiska fall begränsar utländsk rätts tillämpning av hänsyn till tredje mans intressen (11 och 12 §§ LIMF). Om en utländsk lag innehåller inskränkningar i en makes rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör maken och egendomen finns i Sverige, kan dessa inskränkningar inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än som följer av svensk lag. Innehåller en utländsk lag begränsningar i en makes skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder, kan begränsningarna inte göras gällande i Sverige om skulden hänförs till en rättshandling varigenom en make har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns i Sverige. Motsvarande gäller beträffande förfoganderätten över annan egendom och annan skuldsättning, om tredje man och maken befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till och inte heller borde ha känt till inskränkningen.

Förslaget möjliggör för en medlemsstat att under vissa förutsättningar begränsa när den enligt förordningen tillämpliga lagen får åberopa gentemot en tredje man, t.ex. när det gäller fast egendom som är belägen på medlemsstatens territorium. Det torde därmed vara möjligt att bibehålla förbehåll av hänsyn till tredje man vilka i stort motsvarar de nuvarande reglerna i 11–12 §§ LIMF.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen konstaterar i sin gemensamma konsekvensanalys för förslaget om internationella makars förmögenhetsförhållanden och förslaget om internationella registrerade partners förmögenhetsförhållanden att förslagen kan komma att leda till kostnadsbesparingar på upp till en tredjedel av de kostnader på 1,1 miljard euro som de nuvarande problemen ger upphov till årligen, dvs. knappt 367 miljoner euro. Arbetet med att anta och genomföra förslagen bedöms vidare kunna leda till vissa mer begränsade kostnader, både på EU-nivå och i medlemsstaterna. Det rör sig huvudsakligen om kostnader för det administrativa arbete som krävs för utarbetande av nödvändig lagstiftning.

Eftersom förslagen är neutrala i skattehänseende innebär de inte några förändringar i medlemsstaternas nationella skatteregler.

2010/11:FPM101

Det slutliga ekonomiska effekterna av förslagen kan i detta skede inte bedömas med säkerhet. Eventuella budgetära konsekvenser bör dock kunna finansieras inom befintliga ramar (också för EU-budgeten).

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringens bedömning är att det finns ett verkligt stort praktiskt behov av gemensamma internationellt privaträttsliga regler i fråga om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av äktenskap. Regler som för den enskilde medborgaren är av märkbar nytta. Regeringen välkomnar därför att ett förslag till EU-instrument lagts fram.

Regeringen avser att verka för lösningar som motsvarar de behov som finns och som leder till att syftet med förslaget uppnås, dvs. att skapa en klar och tydlig EU-rättslig ram, som gör det möjligt att fastställa behörig domstol och tillämplig lag i mål om makars förmögenhetsförhållanden och att underlätta rörligheten för domar och handlingar mellan medlemsstaterna. Vidare är det viktigt att förslaget inte leder till diskriminering på grund av kön eller sexuell läggning. Med hänvisning till den nära koppling förslaget har till kommissionens förslag till förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap gör regeringen bedömningen att de båda förslagen bör förhandlas parallellt.

Regeringen anser att utgångspunkten för arbetet med förslaget som rör internationella makars förmögenhetsförhållanden bör vara att medlemsstaternas materiella rätt inte ska påverkas.

Förslaget rymmer flera komplicerade frågeställningar som kommer att kräva närmare granskning och överväganden. Regeringen anser att det bl.a. bör övervägas om bestämmelserna om tillämplig lag när makarna inte har gjort något lagval bör kompletteras så att den tillämpliga lagen automatiskt ändras efter makarnas hemvistbyte. Det skulle innebära att den tillämplig lag ändras omgående vid byte av hemvist och att alla frågor som utgör en del av förmögenhetsförhållandena i äktenskapet skulle omfattas samt att ändringen skulle få retroaktiv verkan. Även förslagets effekter i fråga om sociala skyddsbestämmelser, t.ex. rätten för en make att ta över det gemensamma hemmet i Sverige, bör analyseras, liksom förordningens reglering när det gäller rättsverkningarna i förhållande till tredje man.

I förhandlingsarbetet avser regeringen att bevaka viktiga nordiska intressen.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

2010/11:FPM101

Medlemsstaternas ståndpunkter är inte kända för närvarande.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Någon inställning från Europaparlamentet är ännu inte känd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har remitterats för synpunkter senast den 30 juni 2011.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 81.3 i fördraget om EU:s funktionssätt, EUF-fördraget (artiklarna 61 c och 65 EG). Rådet beslutar med enhällighet efter yttrande från Europaparlamentet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen anför beträffande subsidiaritetsprincipen att syftet med den föreslagna förordningen, dvs. att skapa en klar och tydlig EU-rättslig ram som bl.a. gör det möjligt att fastställa behörig domstol och tillämplig lag i mål om makars förmögenhetsförhållanden, endast kan uppnås genom gemensamma bestämmelser. Kommissionen framhåller också att de problem som möter medborgarna är av en sådan karaktär och omfattning att målen endast kan uppnås på EU-nivå. Regeringen delar kommissionens bedömning.

När det gäller proportionalitetsprincipen anför kommissionen att förslaget överensstämmer med proportionalitetsprincipen genom att det är strikt begränsat till vad som krävs för att uppnå de fastställda målen. Förslaget harmoniserar inte medlemsstaternas lagstiftning om makars förmögenhetsförhållanden och påverkar inte heller den skattelagstiftning som är tillämplig vid bodelning mellan makar. Det medför inte heller någon ekonomisk eller administrativ belastning för medborgarna, och leder endast till en mycket begränsad extra kostnad för de berörda nationella myndigheterna. Regeringen delar kommissionens bedömning också i den frågan.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingarna i rådsarbetsgrupp har påbörjats den 15 april 2011. Behandlingen av förslaget kommer att fortsätta under hela 2011 och sannolikt något eller några ytterligare år därefter.

4.2 Fackuttryck/termer

Exekvaturförfarande: Ett särskilt förfarande varigenom ett utländskt avgörande förklaras verkställbart.

Hemskillnad: Form för upphävande ”på prov” av den äktenskapliga sammanlevnaden utan definitiv upplösning av äktenskapet. Ej möjligt enligt svensk lag.

Ordre public: Grunderna för rättsordningen i ett land.

Prorogationsavtal: Ett avtal som bestämmer vid vilken eller vilka domstolar en viss tvist eller fråga ska prövas.